

شهر فرهنگ قشم زمینه ساز همبستگی و اعتلای فرهنگی

منیره محمدی¹، سجاد سهیلی پور²

1. کارشناس ارشد معماری، مهندسین مشاور نقش و اندیشه مینا، Email: monirmohamadi1988@yahoo.com
2. کارشناس ارشد علوم اجتماعی-مردم‌شناسی، مهندسین مشاور نقش و اندیشه مینا، Email: soheilpour@gmail.com

چکیده

ایران سرزمین هویت‌ها است. سرزمینی که گویی شاخه‌های هویتی ملل به هم رسیده‌اند، در هم تنیده‌اند و نامی به نام ایران را تشکیل داده‌اند. جامعه‌شناسان و انسان‌شناسان اعتقاد دارند شناخت دسته‌های هویتی، درک و دیگرنگری منشا مهمی برای پرهیز از درگیری‌های هویتی‌اند. تنوع هویت هم منبع شناخت است و هم زاینده نیاز به شناخت. انسان از خلال تنوع و تطبیق به شناخت دست پیدا می‌کند و تنوع خود عاملی است که شناخت را ضروری می‌کند. آنچه در انسان شناسی به عنوان فرهنگ شناخته می‌شود شامل طیف وسیعی از ویژگی‌های قومی و انسانی است. طیفی که ویژگی‌های کاملاً زیستی و تجربی به مانند ویژگی‌های نژادی آغاز می‌شود و به ویژگی‌هایی کاملاً ذهنی، انتزاعی و درونی مانند افکار و ذهنیات ختم می‌شود. تمام اینها پدیده‌ای به نام فرهنگ را می‌سازد که ریشه هویت انسانی افراد و اقوام می‌شود. این پژوهش به شناخت یکی از اقوام کهن ساکن در سرزمین ایران می‌پردازد. شناخت فرهنگ کهن و چندبعدی مردم ساکن بزرگترین جزیره خلیج فارس یعنی جزیره قشم. فرهنگی که به دلیل سکونت در یکی از مهمترین گلوگاه‌های دریایی جهان، همواره در معرض فرهنگ‌های اگزوتیک دور و نزدیک بوده‌است. این پژوهش یک مردم‌نگاری صرف سنتی نیست. این یک پژوهش مردم‌شناسانه تحلیلی و تخصصی است. شناختی عمیق که با بررسی‌های کیفی، ژرف‌نگر و کل‌نگر و روش‌های پیمایشی و تحلیل‌های آماری همراه بوده‌است. همچنین حضور محقق در منطقه و انجام پژوهش‌های میدانی، مصاحبه و پرسشگری و مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، درک عمیق تر و ارائه پیشنهادات کاربردی را به همراه داشته‌است. این بررسی‌ها در راه رسیدن به اهداف اصلی که همانا ایجاد ارتباطات فرهنگی، ساختارمندی و برنامه‌ریزی در راستای اعتلای فرهنگی مردم جزیره است، با پیشنهاد ایجاد کاربری جدید شهر فرهنگ قشم و ارائه جزئیات آن انجام شده‌است. شهری با محلات متفاوت و متنوع در حوزه‌های فرهنگی، آموزشی، اجتماعی و...، و با در نظر گرفتن میراث معنوی و مادی مردمان جزیره با تفکراتی عمیق و معماری‌ای غنی.

واژه‌های کلیدی: قشم، هویت، شهر فرهنگ، انسان‌شناسی، معماری

1. مقدمه

فرهنگ زیربنا و داربست جوامع متمدن در طول تاریخ بوده‌است. از آن زمان که جوامع انبوه، ساختارمند و سیستماتیک بشری شکل گرفته‌اند، فرهنگ به عنوان مغز و داربست این جوامع عمل کرده‌است تا جزایر انسانی و قومی را به یکدیگر پیوند دهد. در اینجا منظور از فرهنگ مجموعه‌ای از مفاهیم، سمبل‌ها، ذهنیات و ابزارهای ارتباطی است. ابزارهایی که کمک می‌کند تا فردیت و «خود» انسان‌ها به جامعه متصل و در ارتباط با آن قرار بگیرد. بدون فرهنگ هرگز جوامع متمدن بشری شکل نمی‌گرفتند و در صورت ضعف، فقر و عدم تکامل فرهنگی در لحظه لحظه تاریخ اجتماعات، خطر نابودی، انحراف و از هم پاشیدگی، این جوامع را تهدید می‌کند. فرهنگ سیستم‌های اجتماعی را در ذهنیت انسان‌ها درونی می‌کند. از طریق فرهنگ انسان‌ها تبدیل به «ما» می‌شوند و از طریق همین فرهنگ به آنها کمک می‌شود که در این «ما» محو و گم نشوند و عناصر فردی خود

را نیز به همراه داشته باشند فرهنگ با استفاده از تنوع شکلی و توانایی ساختاری خود توانسته در درونی ترین ابعاد فردی انسان ها نفوذ کند. عناصری مانند دین و مذهب، سبملها، اساطیر، هنر در اشکال مختلف، فولکلور، زبان و ... هر یک به نوبه خود عناصری از فرهنگ هستند که نقش آموزش انسان ها را برای قرار گرفتن در سیستم های اجتماعی و هماهنگی با آنها را به عهده دارند. از این رو سرمایه گذاری در امر فرهنگ از کلیدها و عوامل مهم و زیربنایی در اعتلا و توسعه جوامع است. سرمایه گذاری که بدون شک در صورت برنامه ریزی، مطالعه و مدیریت صحیح، در کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت آثار بسیار مهمی در تمام ابعاد اجتماعی، اقتصادی و ... در جوامع خواهد داشت. جزیره قشم از لحاظ ژئوپلیتیک اهمیت بی نظیری در منطقه و جهان دارد و مشکلات اجتماعی و سیاسی در این جزیره بدون شک تاثیر بسیار مهمی در بر خواهند داشت. این جزیره دارای مختصات تاریخی، فرهنگی و اجتماعی استثنائی در خط زمان و دوران معاصر می باشد. قرار گرفتن در مسیر حرکت تمدن ها و داد و ستدهای بین المللی، تنوع و پیچیدگی خاصی به فرهنگ مردم این جزیره داده است و باعث غنای آن شده است. تنوع قومی و مهاجرت های وسیع به این جزیره با هدف فعالیت های اقتصادی، زمینه تبدیل آن به منطقه ای خوابگاهی، مانند شهرک های معدنی و صنعتی را ایجاد کرده است. مسئله ای که در صورت عدم برنامه ریزی فرهنگی صحیح باعث ایجاد مسائل اجتماعی و فرهنگی عمده ای در حواشی خود خواهد شد.

فرهنگ پدیده ای پیچیده و چند بعدی است و برنامه ریزی فرهنگی نیازمند تخصص ها و استعداد های متنوعی است که با ایجاد یک سیستم یک دست و هماهنگ نقشه راه توسعه فرهنگی جوامع را فراهم می کنند. برنامه ریزی فرهنگی از ریزترین و پیش پا افتاده ترین جزئیات که در عین حال اهمیت فراوان دارند آغاز شده و به کلان ترین و گسترده ترین مسائل ممکن و مبتلابه جوامع بشری ختم می شود، موقعیت ژئوپلیتیک جزیره قشم از یک سو باعث می شود تا همیشه این نیاز وجود داشته باشد که تحولات اجتماعی و فرهنگی آن با دقت و حساسیت ویژه ای دنبال شوند. از سوی دیگر زمانی که به فرهنگ چند بعدی و پیچیده مردم جزیره، تعلقات مذهبی و قومی آنان، ارتباطات و اعمال نفوذ همسایگان جنوبی در این زمینه و تحولات اجتماعی و اقتصادی ناشی از ایجاد منطقه آزاد به عنوان فاکتورها و مولفه های تاثیرگذار در ساختار اجتماعی جزیره توجه می کنیم، متوجه حساسیت و پیچیدگی برنامه ریزی، مدیریت، مهندسی و اجرای دقیق برنامه های فرهنگی در سطح جزیره می شویم و اهمیت توجه وسیع، دقیق و عمیق به مسئله فرهنگ در جزیره قشم بیش از پیش نمایان می شود.

2. مبانی نظری

محیط شناسی فرهنگی که با نام های دیگری چون «نوتطورگرایی ۱» و «انسان شناسی محیط شناختی ۲» نیز شناخته می شود، شاخه ای از نظریه انسان شناسی است که رابطه میان انسان و جوامع انسانی با محیط و تحول این رابطه و تاثیر متقابل این دو عامل را مطالعه می کند (فکوهی، 1381، 218).

ماتریالیسم فرهنگی رابطه تنگاتنگی با محیط شناسی فرهنگی دارد. ماتریالیسم فرهنگی نظریه ای است که بر اساس آن جوامع انسانی نظام هایی اجتماعی-فرهنگی به شمار می آیند که شناخت آنها پیش از هر چیز باید از خلال محصولات مادی آن ها و شرایطی که در آن زندگی می کنند، انجام گیرد. این نظریه از همین رو از روش هایی استفاده می کند که بتواند مادیت فرهنگ را اندازه گیری کرده و درباره آن داور می کند.

هویت:

هویت اصطلاحاً مجموعه ای از علائم، آثار مادی، زیستی، فرهنگی و روانی است که موجب شناسایی فرد از فرد، گروه از گروه یا اهلیتی از اهلیت دیگر و فرهنگی و از فرهنگ دیگر می شود (شیخاوندی 1379، 6). در این میان بررسی و شناسایی انواع هویت شامل هویت در دنیای جهانی، هویت فردی، هویت اجتماعی، هویت فرهنگی، هویت قومی و هویت ملی قابل بحث و تأمل است. هویت کلمه ای است عربی که در زبان فارسی به جای واژه انگلیسی (Identity) به کار می رود. معین در فرهنگ

¹ Neoevolutionism

² Ecological Antropology

فارسی تحت عبارت «هویت» معانی از قبیل «ذات باری تعالی» و «آنچه موجب شناسایی شخص می شود» را می آورد. زمانی که از هویت پدیده ای سخن به میان می آید، باید آن سخن طوری باشد که نشان بدهد پدیده مزبور به راستی گویای هیات و ماهیت وجودی خویش است (احمدلو و افروغ 1381).

هویت یک فرد می تواند فردی و جمعی باشد. هویت فردی به خصوصیات و مشخصاتی اشاره دارد که فرد به عنوان یک شخص منحصر به فرد و متفاوت از دیگر افراد جامعه، آنها را به خود منتسب می کند. هویت اجتماعی یک فرد به خصوصیات و مشکلات و تفکراتی اشاره می کند که فرد آنها را از طریق اشتراکات اجتماعی و عضویت در گروه ها و مقوله های اجتماعی کسب می کند. هویت اجتماعی یک فرد باعث ایجاد «ما» در برابر آنها می شود (احمد لو و افروغ 1381).

نظریه فرهنگ و شخصیت:

در رویکرد انسان شناختی فرهنگ و شخصیت، فرهنگ به مجموعه ای از رفتارها اطلاق می شود که در یک جامعه مفروض بین اعضای آن جامعه مشترک است و نتیجه ای این رفتارها در مادیت اتفاق می افتد یعنی اشیای ناشی از آنها. بنابراین شاید مهم ترین محور رویکردی در این مکتب آن باشد که فرهنگ را نه به صورتی انتزاعی یا حتی مادی، بلکه بیش از هر چیز به صورت «شخصیت» انسانی مورد توجه قرار دهد. انسانها حاملان اصلی فرهنگ هستند و هر پدیده ای را تنها در زمانی می توان پدیده ای «فرهنگی» نامید که در رابطه ای انسانی قرار بگیرد. فرهنگ همواره باید از «رسانه» ای بگذرد که «انسان» است و معنایی دریافت کند که معنایی «انسانی» است (فکوهی، 1381، 201).

انسان شناسی کاربردی

پنداره غالب در مردم شناسی کاربردی آن است که جمعیت های انسانی در حال تغییر هستند (آن هم تغییری از بیرون) و اهمیتشان بیشتر از برنامه های توسعه ای است که ما می خواهیم در این جمعیت ها اجرا کنیم. نخست به این دلیل که برنامه هر محتوایی که داشته باشد، تنها در صورتی که پاسخگوی نیازهای مردم باشد پذیرفته می شود. نیازهایی که جمعیت مزبور کاملا آنها را لمس کند. در غیر این صورت هر چه هم برنامه به نظر ما عالی باشد محکوم به شکست است.

تنها مردم شناس است که می تواند حدود انعطاف پذیری این نوع مقاومت را تعیین کند. و باید توجه داشت که که نظام و محدوده مزبور برای فرهنگها و قومیتها در روستاهای متفاوت، متفاوت هستند (فکوهی، 1381، 214).

تنوع قومی و مهاجرت های وسیع به این جزیره با هدف فعالیت های اقتصادی، زمینه تبدیل آن به منطقه ای خوابگاهی، مانند شهرک های معدنی و صنعتی را ایجاد کرده است. مسئله ای که در صورت عدم برنامه ریزی فرهنگی صحیح باعث ایجاد مسائل اجتماعی و فرهنگی عمده ای در حواشی خود خواهد شد؛ همانگونه که به عنوان نمونه در شهرهای عصر انقلاب صنعتی در انگلستان مانند منچستر و لیورپول و یا شهرک های معدنی در جنوب و شمال آمریکا در دوران بهره برداری لجام گسیخته منابع نفت و طلا و یا در سرزمین خودمان مثال های فراوانی از این مشکلات به خوبی نمایان شده اند. تداوم مهاجرت و دوری مهاجران از بستر فرهنگ مادر باعث از هم پاشیدگی فرهنگی این جوامع می شود. به دنبال مادی شدن و توسعه لجام گسیخته چنین جوامعی پدیده از خودبیگانگی فراگیر شده و زمینه ساز انحرافات اجتماعی خواهد شد. ساختارهای بومی دچار فراموشی و از هم گسیختگی می شوند، ساختارهایی که در طی قرن ها، در هماهنگی با جغرافیا، اقلیم و تاریخ این جوامع ایجاد شده اند. جوامع بومی دچار سردرگمی و انفعال در برابر روندهای سریع دگرگونی می شوند و عدم پیوستگی و یکدستی میان جامعه بومی و مهاجر زمینه ساز ایجاد مشکلات و ناهنجاری های متنوعی خواهد بود. فرهنگ به عنوان عاملی در کنترل حرکات و ذهنیت اعضای این جوامع ضعیف و منفعل می شود و در نتیجه اعضاء آن دچار سردرگمی و احساس دوری و بیگانگی از جامعه و فرهنگ مادر می شوند. عدم ایجاد ساختارهای جایگزین و مکمل فرهنگی با توجه به تحولات ایجاد شده در این جوامع، علاوه بر تمام مسائل و معضلات ذکر شده زمینه ساز گسترش خرده فرهنگ های معارض و منزوی و همچنین گرایشهای ستیزه جو و افراطی در بین اعضاء چنین جوامعی می شود. تمام آنچه ذکر شد حوادثی نمادین و تیبیک است که در صورت عدم برنامه ریزی فرهنگی صحیح در ابعاد وسیع در جوامع مهاجرپذیر اتفاق می افتند. اما برنامه ریزی فرهنگی صحیح و مدیریت و اجرای مسئولانه این برنامه، باعث می شود تمام آنچه که عامل بیماری و در هم ریختگی این جوامع را فراهم کرده است، تبدیل به

عامل نشاط، سرزندگی، حرکت و رونق این جوامع شود. آنگونه که در بسیاری موارد به طور عینی اتفاق افتاده است: کوالالامپور، سنگاپور، هنگ کنگ و ... نمونه های بارزی از توسعه پایدار در بنادر و شهرهای تجاری اند که با وجود تنوع قومی، مذهبی و مهاجرت های وسیع با انگیزه های اقتصادی، با برنامه ریزی های صحیح اجتماعی و فرهنگی به توسعه، اعتلا و آرامش اجتماعی دست پیدا کرده و تبدیل به نمادهای توسعه پایدار شده اند. جزیره قشم بدون شک تواناست برای تبدیل شدن به یکی از این نماد ها، با توجه به پتانسیل های بی نظیری که در خود نهفته دارد به شرط آنکه تمام مولفه های توسعه پایدار و فراگیر از جمله توجه ویژه به عامل فرهنگ و مهندسی فرهنگی مورد توجه قرار گیرد.

ایجاد مجموعه فرهنگی شاداب، تاثیرگذار، زنده و فراگیر تنها با توجه به تمام پتانسیل ها و ابزارهای فرهنگی، امکانات و توانایی های ملی و محلی، مشارکت همه جانبه بخش ها، گروه ها و نهادهای دولتی و مردمی و بهره گیری اقتصادی، فکری و مدیریتی از بخش های دولتی و خصوصی امکان پذیر است. شاید این مهم در گفته، پیچیده و سخت به نظر آید، اما در عمل با برنامه ریزی حساب شده و طراحی مناسب شالوده و راهکارهای اجرایی، با توجه به شرایط محلی و آمادگی و قدرت جذب مردم منطقه قابل اعمال است.

با توجه به فراگیری و تنوع رسانه ها، چندرسانه ای ها، تکنولوژی های ارتباطی و محصولات جذاب فرهنگی و سرگرمی در عصر حاضر تکیه بر ابزارهای سنتی، انعطاف ناپذیر و محدود جهت مهندسی فرهنگی نمی تواند تاثیرگذار باشد و اهداف مورد نظر را به شکلی شایسته و بایسته تامین کند. در عصر دیجیتال برنامه های فرهنگی موثر خواهند بود که مقتضیات، شرایط اجتماعی و فرهنگی، نیازها و نقاط ضعف و قوت این عصر را به خوبی درک کرده و با توجه به این مولفه ها اقدام به برنامه ریزی نمایند. شهر فرهنگ قشم با هدف ایجاد ساختار فرهنگی تاثیرگذار در جزیره، تلاش می کند با توجه به مسائل ذکر شده، محیطی جذاب، توانا، شاداب و چندبعدی برای فعالیت های فرهنگی ایجاد کند.

متأسفانه در کشور ایران مجموعه ای فرهنگی در این سطح و وسعت و تنوع عملکرد وجود ندارد و شهر فرهنگ قشم می تواند به عنوان پیشرو و الگو در این زمینه عمل کند. از مجموعه های مشابه در سطح بین الملل می توان مجموعه فرهنگ آسیا در سئول کره جنوبی با معماری زیبا و فعالیت های وسیع و متنوع فرهنگی و هنری مرتبط با فرهنگ های شرق آسیا و مجموعه فرهنگی هنری آفریقایی-آمریکایی ها در سانفرانسیسکو که دارای بخش های مختلف در زمینه های فرهنگی هنری مرتبط با آمریکاییان آفریقایی تبار و توجه به رده های مختلف سنی و جنسی است را نام برد.

نتایج:

با مطالعات گسترده در این پژوهش و بررسی های جامعه شناسانه و انسان شناسانه کاربردی همچنین بررسی های محیطی و ساختاری و در راستای رسیدن به اهدافی جامع چون:

- ✓ تقویت احساس هویت ایرانی-اسلامی، احساس نشاط و همبستگی فرهنگی میان مردم جزیره قشم.
- ✓ ایجاد ساختارمندی و ارتباط فرهنگی میان ساکنان بومی و غیر بومی جزیره.
- ✓ ایجاد همبستگی و احساس تعلق مردم جزیره به سرزمین مادری از طریق فعالیت های فرهنگی هدفمند
- ✓ برنامه ریزی در زمینه فرهنگ شهروندی و غنای فرهنگی مردم جزیره
- ✓ اعتلای شاخص های فرهنگی از طریق برنامه ریزی و تبلیغات با استفاده از ابزارهای پیش بینی شده
- ✓ ایجاد ارتباط میان نخبگان فرهنگی فعال در جزیره با یکدیگر و با مسئولین فرهنگی و مدیران اجرایی و در نتیجه ایجاد کنترل و همبستگی اجتماعی بیشتر از طریق گسترش این ارتباط.
- ✓ ایجاد ارتباط مستقیم میان مسئولین فرهنگی و مدیران اجرایی با مردم جزیره و در نتیجه تقویت ساختارهای اجتماعی و سیاسی جزیره.
- ✓ جلوگیری از اعمال نفوذ فرهنگ های اگزوتیک در فرهنگ مردم جزیره با استفاده از درونی کردن ساختارهای فرهنگی باستانی مردم جزیره که ارتباط شکلی و ساختاری فراوان با فرهنگ های سرزمین مادر دارد.
- ✓ شناخت ریشه ای مشکلات و نیازهای مردم در زمینه های مختلف

- ✓ مشاوره در امر برنامه ریزی برای حل مشکلات و رفع نیازهای مردم جزیره از طریق تجربیات، ارتباطات و ابزارهای ایجاد شده در جریان فعالیت شهرهای فرهنگ.
- ✓ ایجاد یک شهر فرهنگ مرکزی در جزیره قشم با فعالیت متنوع و خلاق در تمام زمینه های فرهنگی، هنری، اقتصادی، معنوی، آموزشی و تکنولوژی و... پیشنهاد می گردد. که می تواند باعث ایجاد الگویی مناسب در جهت رشد و اعتلای فرهنگی و دستیابی به شاخص توسعه پایدار شود.

شهر فرهنگ مرکزی در جزیره قشم:

"شهر فرهنگ" به محله های مختلف براساس رشته و حوزه فعالیت تقسیم می شود که در واقع دپارتمان ها و بخش های شهر فرهنگ هستند:

محله معنویت: شامل مرکز مطالعات اسلامی، کلاس ها و میزگرد های شناخت اسلام و مطالعات اسلامی. برگزاری اجتماعات عبادی و امور مرتبط با اتحاد مذاهب ایران.

محله حماسه: نمایشگاه دفاع مقدس، حضور جانبازان و رزمندگان هشت سال دفاع مقدس و ارتباط نسلی و فرهنگی در جهت زنده نگاه داشتن ارزش های انقلاب اسلامی و هشت سال دفاع مقدس.

محله کتاب: شامل کتابخانه، نمایشگاه و فروشگاه دائمی کتاب و محصولات فرهنگی. مدیریت نمایشگاه های سیار و امانتی، فروش کتاب با تخفیف ویژه در دوره های زمانی، انجمن ها و مسابقات کتابخوانی، میزگردها و گفتگوهای کتابخوانی، دیدار با نخبگان و نویسندگان، بخش کتاب کودک با امکانات تفریحی-فرهنگی مخصوص کودکان و خانواده ها، پایگاه اشتراک تجربیات کتابخوانی، تهیه و پخش، جزوات و بروشورهای فرهنگی و تبلیغاتی، ایجاد انجمن های حقیقی و مجازی و ...
مجموعه فرهنگی تفریحی(سینمای روباز و سرپوشیده، شهربازی فرهنگی شامل امکانات آموزشی-فرهنگی-تفریحی و ابزارهای کمک آموزشی).

محله خط و نقاشی: شامل برد نقاشی جمعی با موضوعات خاص، میزنقاشی کودکان، انجمن تصویرگران جوان، انجمن خوشنویسان، نمایشگاه و گالری تصویرگران و خطاطان منطقه ای، ملی و بین المللی، آموزشگاه خط و نقاشی با حضور اساتید برجسته، خانه گرافیک و ...

محله سینما: انجمن سینمای جوان، سینمای مستند و شناخت فرهنگ بومی و تاریخ قشم. کلاسهای آموزشی در زمینه های مختلف سینمایی. کارگاه فیلم کوتاه. انجمن انیمیشن قشم و فروشگاه محصولات.

محله موسیقی: آموزشگاه موسیقی درسطوح مختلف سنی، آموزشگاه موسیقی بومی قشم، برگزاری کنسرت های موسیقی در حوزه های مختلف از جمله موسیقی بومی قشم.

ایستگاه های موسیقی: تدارک ایستگاههایی در مناطق مختلف شهر فرهنگ جهت اجرای موسیقی زنده توسط گروه ها و افراد(به شکل داوطلبانه)و اجرای موسیقی متناسب با محله ای که ایستگاه در آن قرار دارد، برای مثال در ایستگاه محله مردم، موزیک های بومی جزیره و یا در محله حماسه، موزیک های حماسی و ملی و در محله خط و نقاشی موزیک های کلاسیک اجرا می شوند.

محله صنایع دستی: شامل آموزش صنایع دستی در رشته ها و دسته های مختلف(سفالگری، قالیبافی، مجسمه سازی و ...) به همراه نمایشگاه و فروشگاه.

محله مردم: شامل بخش های مختلف آشنایی با فرهنگ مردم قشم، سفره خانه و قهوه خانه ارائه غذا، نوشیدنی و دسر اصیل قشم، فروشگاه و نمایشگاه پوشاک سنتی و صنایع دستی. نمایشگاه هنرهای بومی، نمایشگاه چارگوشه ایران شامل آشنایی با فرهنگ تمام اقوام ایرانی و ارائه محصولات مرتبط.

مرکز مطالعات و برنامه ریزی فرهنگی قشم: انجام مطالعات فرهنگی، اجتماعی و آماری در سطح جزیره و ارتباط با نخبگان جزیره در حوزه های مختلف.

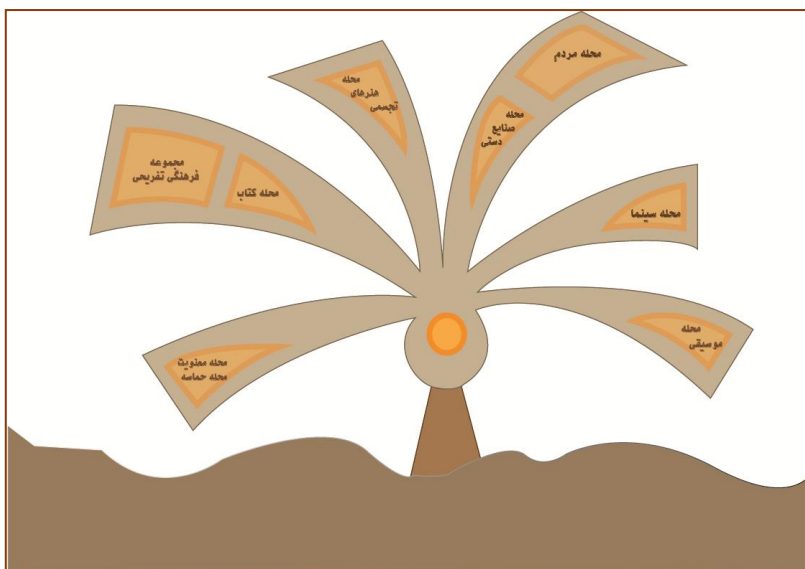
توبوس فرهنگ: تدارک بخشی از امکانات فرهنگی از جمله نمایشگاه و ارائه کتاب و ... در قالب مجموعه‌ای سیار و ایجاد ارتباط فرهنگی با مراکز جمعیتی جزیره.

شعبه های شهر فرهنگ: به تبعیت از الگوی شهر فرهنگ مرکزی و به تناسب نیازها و امکانات سایر مراکز جمعیتی می توان شهرهای فرهنگ ثابت در دیگر بخش های جزیره نیز تاسیس نمود.

پایگاه اینترنتی شهر فرهنگ قشم: انجمن های مرتبط تشکیل شده از اعضای شهر فرهنگ، بحث در زمینه فعالیت ها و رشته های مرتبط، معرفی فعالیت ها، تبلیغ و ارتباط با مردم و نخبگان.

نشریه شهر فرهنگ: مطالب متنوع مربوط به فرهنگ و جزیره، اخبار و برنامه فعالیت های شهر فرهنگ و ...

برگزاری جشن های ملی و مذهبی در شهر فرهنگ: با توجه به اهمیت بسیار زیاد تقویت هویت ملی در میان مردمان مرزهای ایران زمین، بخصوص مناطق استراتژیک که مورد هجوم تبلیغاتی همسایگان جنوب خلیج فارس قرار گرفته اند و از این طریق باعث ایجاد حس بیگانگی فرهنگی از سرزمین ایران در میان مردمان این مناطق می شود، لزوم تدوین سیاست های فرهنگی متفاوت و خاص این مناطق کاملاً حس می شود. بدون شک یکی از محورهای اصلی این سیاست ها باید تاکید بر فرهنگ بومی و باستانی ایران باشد، ضرورتی که شاید در مناطق مرکزی ایران کمرنگ تر باشد (شکل 1).

شکل 1: محلله های پیشنهادی شهر فرهنگ قشم

این شهر و همه این فضا می تواند با معماری غنی و هویتمند و زیبای این منطقه و استفاده شاخصه های معماری و فرهنگی مردمان جزیره به اوج زیبایی و هویتمندی برسد و حس تعلق واقعی را نمایان سازد.

3. روش تحقیق

در پژوهش حاضر علاوه بر تاکید و پرداختن به بررسی های کیفی، ژرف نگر و کل نگر، از روش های پیمایشی و تحلیل های آماری نیز به عنوان روشی مکمل و کارا استفاده شده است تا نقاط ضعف و قدرت هر دو نوع سبک پژوهش یکدیگر پوشش داده و نتایج دقیق و جامعی به دست بیایند و اما از جنبه ای دیگر این پژوهش به دلیل نیازهای داده ای خاص خود که تنها با حضور محقق در میدان پژوهش دست یافتنی هستند، علاوه بر مطالعات اسنادی، کتابخانه ای، از روش میدانی برای جمع آوری اطلاعاتی که با مطالعات میدانی دست یافتنی نیستند استفاده می کند.

جنبه دیگری که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته و بسیار پراهمیت بوده است، مسئله قابلیت کاربرد و پیاده سازی داده ها و نتایج پژوهش می باشد. «کاربردی بودن» مسئله ایست که در تمام زمینه های پژوهشی و بخصوص در پژوهش های علوم انسانی و اجتماعی همیشه مورد توجه بود و مسئله ای بسیار چالش انگیز بوده است. ایجاد تعادل میان جنبه های آکادمیک و نظری یک پژوهش و جنبه های عملی و کاربردی آن یکی از مهمترین نکات مورد توجه در پژوهش های اجتماعی می باشد. امروز دیگر علوم انسانی و اجتماعی از حالت «فلسفه محض» و بخشی از فلسفه خارج شده و وارد بخش کاربرد و برنامه ریزی های خرد و کلان شده است. میزان کاربرد پذیری هر پژوهشی بستگی به عوامل مختلفی مانند رویکردهای پژوهش، اهداف پژوهش، مجریان و کارفرمایان پژوهش، چهارچوب های تئوریک پژوهش، موضوع پژوهش و اهداف پژوهش دارد. اما یکی از عوامل بسیار مهم و تاثیرگذار بر میزان کاربردی بودن یک پژوهش اجتماعی و انسان شناختی، روش شناختی آن است. در این پژوهش نیز تلاش شده است با توجه به نیازها و فاکتورهای موجود، از ترکیب روش شناختی مناسبی استفاده شود تا بیشترین و بهترین تعادل میان غنای تئوریک و قابلیت کاربردپذیری و پیاده سازی ایجاد شود. به طور کلی مشاهدات میدانی، پرسشنامه، مصاحبه، عکسبرداری و فیلمبرداری، صدابرداری، بررسی اسناد کتابخانه ای، و... از روش های مورد استفاده در این پژوهش است که منجر به یک طرح انسان شناسانه، فرهنگ شناسانه و ارائه پیشنهادات کاربردی و عملی گردیده است.

4. نتیجه گیری

برنامه های ساختارمند و گسترده فرهنگی در جزیره می توانند باعث ایجاد الگویی مناسب از رشد و اعتدالی اجتماعی در سرزمینمان باشند و این امر تنها با پیگیری و توجه مسئولین محترم به الگوهای خلاق و چند بعدی فعالیت فرهنگیست که از سوی افراد ذی ربط و فعال در این حوزه ارائه می شود.

شهر فرهنگ پروژه ای منطقه ای، فراگیر و راهبردیست و با توجه به آنکه کانون توجه این طرح، مسائل فرهنگیست و مسائل فرهنگی نیاز به توجه ویژه سازمان های دولتی به عنوان نهادهایی با قدرت بروکراتیک و توانایی مالی و مدیریتی و انگیزه های فرا اقتصادی دارند. ایجاد زنجیره و هرمی از همکاری نهادهای مختلف اداری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی می تواند باعث تحقق اهداف برنامه ها و طرح های فرهنگی شود.

همانگونه که مشاهده می شود در تمام بخش های شهر فرهنگ قشم مسئله بازگشت سرمایه و سود اقتصادی با برگزاری آموزشگاه ها، نمایشگاه ها و فروشگاه هایی که همگی با حوزه فرهنگ در ارتباط مستقیم هستند و در عین حال می توانند ارزش افزوده فراوان اقتصادی به همراه داشته باشند در نظر گرفته شده است. در عین حال چنین مجموعه ای می تواند به جذب جهانگردان داخلی و خارجی کمک کرده و از این طریق، هم نمره توجیه اقتصادی مجموعه مناسب تر شده و هم به رونق اقتصادی جزیره کمک شایانی شود.

باید توجه نمود که ایجاد بخش های انتفاعی در شهر فرهنگ نباید ما را از هدف اصلی پایه گذاری آن ذره ای دور نماید. باید در تمام مراحل برنامه ریزی و اجرای بخش های انتفاعی شهر فرهنگ، هماهنگی کامل آنها با اهداف نهایی ایجاد شهر فرهنگ در نظر گرفته شود و صرفه اقتصادی در درجات بعدی اهمیت قرار داده شود. مجموعه فرهنگ باید مجموعه ای کاملاً هماهنگ با طبیعت و فرهنگ بومی از لحاظ سبک معماری و تکنولوژیک، مصالح بکار رفته و شرایط مکانی باشد تابشترین هارمونی بصری و روانی را در مراجعان ایجاد کند. محیط شهر فرهنگ با حضور دسته های مختلف اجتماعی، سنی، قومی و جنسی رونق گرفته و به اهداف اصلی خود نزدیک می شود از این رو تمهیدات لازم برای جلب مشارکت اکثریت توده ها و نخبگان مردم باید در نظر گرفته شود.

مراجع

1. احمدی، حمید ، قومیت و قوم‌گرایی در ایران، تهران ، نشر نی، 1382.
2. استروس، لوی ،نژاد و تاریخ، ترجمه ابوالحسن نجفی، تهران ، 1358.
3. افروغ، عماد ، هویت شناسی مذهبی و باورهای دینی ایرانی، به اهتمام محسن فردرو و دیگران، تهران ، کتاب باز، 1378 .
4. افروغ، عماد ، هویت ایرانی، تهران ، مؤسسه دانش و پژوهش، 1380 .
5. اوز کریملی، اوموت ، نظریه‌های ناسیونالیسم، ترجمه محمدعلی قاسمی، تهران ، نشر تمدن ایرانی، 1383 .
6. جنکینز، ریچارد، هویت اجتماعی ، ترجمه تورج یاراحمدی، تهران ،نشر شیرازه، 1381.
7. فکوهی، ناصر ، تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی، تهران ، نشرنی، 1381 .
8. لیلیان ،محمدرضا، مهدیه عابدی و آراین امیرخانی، جستاری بر شناخت ویژگی های ساختاری و معماری روستایی جزیره قشم، مسکن و محیط روستا ، 1389: 22 تا 38 .
9. نوربخش ،محسن، جزیره قشم و خلیج فارس، تهران، انتشارات امیرکبیر، 1369.